

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 129g/2019

privind excepția de neconstituționalitate
a articolului 342 alineatele (2) și (3) din Codul de procedură penală
(*motivarea încheierii de refuz privind audierea martorilor apărării*)

CHIȘINĂU

25 noiembrie 2019

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlii Vladimir ȚURCAN, *președinte*,
dlii Eduard ABABEI,
dnei Domnica MANOLE,
dlii Nicolae ROȘCA,
dnei Liuba ȘOVA,
dlii Serghei ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dlii Dumitru Avornic, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea depusă pe 10 iulie 2019,
Înregistrată la aceeași dată,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând pe 25 noiembrie 2019 în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a articolului 342 alineatele (2) și (3) din Codul de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, ridicată de către dl avocat Tudor Osoianu, în dosarul nr. 1-1028/18, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani.

2. Sesizarea a fost trimisă la Curtea Constituțională pe 10 iulie 2019 de către dna Angela Vasilenko, judecător în cadrul Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, în baza articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Pe rolul Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, se află cauza penală de învinuire a dlii Eugeniu Panfil de comiterea infracțiunilor prevăzute de articolele 190 alin. (5) [*Escrocherie în proporții deosebit de mari*] și 335 alin. (1¹) [*Abuzul de serviciu*] din Codul penal.

4. În cadrul ședinței de judecată, dl Tudor Osoianu, apărător al dlii Eugeniu Panfil, a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolului 342 alineatele (2) și (3) din Codul de procedură penală.

5. Prin încheierea din 1 iulie 2019, instanța de judecată a admis cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate și a dispus trimiterea sesizării către Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

6. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngădi accesul la justiție.”

7. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 342 Încheierile instanței judecătorești

„(1) Toate chestiunile care apar în timpul judecării cauzei se soluționează prin încheiere a instanței de judecată.

(2) **Încheierile privind măsurile preventive, de ocrotire și asiguratorii, recuzările, declinarea de competență, strămutarea cauzei, dispunerea expertizei judiciare, precum și încheierile interlocutorii, se adoptă sub formă de documente aparte și se semnează de judecător sau, după caz, de toți judecătorii din completul de judecată.**

(3) **Încheierile instanței asupra celorlalte chestiuni se includ în procesul-verbal al ședinței de judecată.**

(4) Încheierile date pe parcursul judecării cauzei se pronunță public.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

8. Autorul excepției de neconstituționalitate consideră că textul articolului 342 alineatele (2) și (3) din Codul de procedură penală împiedică acuzatul care a solicitat în instanță audierea unui martor să obțină o încheiere motivată în cazul în care cererea îi este respinsă. În acest sens, autorul excepției susține că norma contestată este contrară articolelor 20, 23 alin. (2), 26 alin. (2) și 54 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

9. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

10. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a Codului de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, ține de competența Curții Constituționale.

11. Curtea observă că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate, ridicată de către dl avocat Tudor Osoianu în dosarul nr. 1-1028/18, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, este formulată de către subiectul căruia i s-a conferit acest drept, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

12. Obiectul excepției de neconstituționalitate în constituie articolul 342 alineatele (2) și (3) din Codul de procedură penală.

13. Deși autorul excepției de neconstituționalitate a invocat mai multe norme din Constituție, Curtea reține că aspectele de drept menționate în sesizare privesc o pretinsă încălcare a articolului 20 din Constituție.

14. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea observă că legislația procesual-penală stabilește că toate chestiunile care apar în timpul judecării cauzei se soluționează printr-o încheiere a instanței de judecată [articolul 342 alin. (1) din Cod]. Totodată, legislatorul a stabilit că asemenea chestiuni ca măsurile preventive, măsurile de ocrotire, măsurile asiguratorii, recuzările, declinarea de competență, strămutarea cauzei, dispunerea expertizei judiciare și încheierile interlocutorii se soluționează prin emiterea unei încheieri separate [articolul 342 alin. (2) din Cod]. Încheierile instanței asupra celorlalte chestiuni se includ în procesul-verbal al ședinței de judecată [articolul 342 alin. (3) din Cod].

15. Dincolo de diferența stabilită de legislator între încheierile separate și încheierile care se includ în procesul-verbal al ședinței de judecată, Curtea reține că articolul 20 din Constituție stabilește o cerință de bază pentru respectarea garanțiilor dreptului la un proces echitabil – cea cu privire la **motivarea oricărui act judecătoresc prin care se soluționează chestiunile apărute în timpul judecării cauzei.**

16. În acest sens, în cauza *Murtazaliyeva v. Rusia* [MC], 18 decembrie 2018, Curtea Europeană a stabilit anumite exigențe privind motivarea deciziilor judecătorești în cazul în care instanța decide să respingă cererea acuzatului de a audia un martor, după cum urmează:

„163. [...] pe de o parte, admisibilitatea probelor este, în principal, o chestiune reglementată de legislația națională și, ca regulă generală, instanțele interne sunt cele competente să decidă asupra problemei în discuție, iar, pe de altă parte, articolul 6 § 3 lit. d) din Convenție nu impune prezența și audierea oricărui martor al apărării, dar urmărește să asigure egalitatea armelor în această materie. În acest sens, ține în primul rând de competența tribunalelor să examineze cu prudență problemele relevante dacă apărarea înaintează o cerere suficient de motivată pentru a examina un anumit martor.

164. Oricare evaluare de acest fel presupune neapărat luarea în considerare a circumstanțelor particulare ale cazului și motivarea tribunalelor trebuie să fie proporțională, i.e. adecvată din punct de vedere al domeniului de aplicare și al nivelului de detaliere în raport cu argumentele prezentate de partea apărării.

165. Pentru că Convenția nu impune prezența și audierea fiecărui martor al apărării, nu este de așteptat ca tribunalele să ofere un răspuns detaliat la fiecare cerere a apărării, însă trebuie să ofere motive adecvate [...].

166. În general, relevanța mărturiei și caracterul suficient al motivelor prezentate de partea apărării în circumstanțele cauzei vor determina domeniul de aplicare și nivelul de detaliere al aprecierii tribunalelor cu privire la necesitatea de a asigura prezența și audierea martorilor. Prin urmare, cu cât sunt mai solide și mai grele argumentele

avansate de partea apărării, cu atât mai atent trebuie să fie controlul și mai convingătoare trebuie să fie motivarea tribunalelor, dacă refuză cererea părții apărării de a audia un martor”.

17. Astfel, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a constatat încălcarea dreptului la un proces echitabil în cazul în care instanțele au respins cererile părții apărării cu privire la audierea unor martori fără a motiva soluția adoptată (a se vedea cauzele *Popov v. Rusia*, 13 iulie 2006, §§ 35 și 187-188; *Vidal v. Belgia*, 22 aprilie 1992, § 34; *Polyakov v. Rusia*, 29 ianuarie 2009, § 36), cu o motivare insuficientă a soluției (a se vedea *Topić v. Croația*, 10 octombrie 2013, § 47, în care tribunalul a respins cererea pentru că toate faptele relevante au fost stabilite în mod suficient) sau pentru că eventuala audiere a martorilor solicitați de partea apărării nu ar avea niciun efect asupra rezultatului procedurii (a se vedea *Kuvejdar v. Turcia*, 19 decembrie 2017, §§ 44-45).

18. În acest context, în cauza *Mehdiyev v. Azerbaidjan*, 31 octombrie 2019, reclamantul a susținut în fața Curții încălcarea dreptului de a obține prezența unui martor al apărării, în contextul în care cererea sa a fost respinsă de către prima instanță printr-o încheiere care a fost inclusă în procesul-verbal al ședinței de judecată, fără a se indica motivele respingerii. Curtea Europeană a menționat, în această privință, că având în vedere natura și conținutul cererii depuse de partea apărării, instanța de judecată era obligată să-și motiveze decizia prin care a respins-o, în conformitate cu obligația sa generală de a efectua o examinare adecvată a observațiilor, a argumentelor și a probelor prezentate de către părți, și era obligată să pronunțe o decizie motivată în mod adecvat. Totodată, având în vedere faptul că instanțele superioare nu au remediat deficiența admisă de către prima instanță, Curtea Europeană a constatat că a fost afectată corectitudinea generală a procedurii (a se vedea § 41 din hotărârea citată *supra*).

19. În prezenta cauză, Curtea reține că, deși articolul 342 alin. (2) din Codul de procedură penală nu obligă instanțele de judecată să pronunțe o încheiere separată în cazul în care resping o cerere de audiere a unui martor al apărării, prevederile articolului 20 din Constituție **nu le eliberează de obligația prezentării unor motive suficiente în această privință.**

20. Lipsa unui remediu procesual de reparare a erorii în cazul emiterii unei încheieri de refuz de audiere a unui martor al apărării ar putea afecta, reieșind din circumstanțele cauzei concrete, echitatea procesului. Astfel, atunci când instanța refuză nejustificat audierea unui martor al apărării, omisiunea ar putea fi reparată prin căile de atac.

21. Curtea observă că, în cazul în care instanța de judecată respinge cererea inculpatului cu privire la audierea unui martor, inculpatul poate contesta soluția instanței odată cu fondul cauzei prin calea de atac a apelului [articolul 400 alin. (2) din Codul de procedură penală]. În acest sens, instanța de apel este obligată ca, în afară de temeiurile invocate și cererile formulate de apelant, să examineze aspectele de fapt și de drept ale cauzei, însă fără a înrăutăți situația apelantului [articolul 409 alin. (2) din Codul de procedură penală]. Astfel, apelul, fiind o cale de atac, de fapt

și de drept deschide calea examinării oricărui viciu de drept material sau procesual.

22. Dacă instanța de apel omite să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel (*i.e.* asupra cererii inculpatului cu privire la audierea unui martor), hotărârea instanței de apel poate fi supusă recursului pentru a repara erorile de drept și de fapt comise de instanța de fond și/sau de instanța de apel [articolul 427 alin. (1) pct. 6) din Codul de procedură penală]. Refuzul nejustificat de a audia un martor al apărării, dacă declarația acestuia este pertinentă cauzei examinate, constituie o eroare gravă de fapt.

23. Așadar, normele procesual-penale asigură căi eficiente de a ataca încheierile judecătorești, indiferent de forma în care au fost emise acestea (încheieri adoptate sub forma de documente aparte sau încheieri ce se includ în procesul-verbal al ședinței de judecată). Astfel, Curtea observă că legislația procesual-penală conține suficiente garanții pentru cazurile în care inculpații primesc un refuz nemotivat din partea instanțelor judecătorești cu privire la audierea unor martori propuși de ei.

24. Prin urmare, în baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizarea este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolului 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și a articolelor 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 342 alineatele (2) și (3) din Codul de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, ridicată de către dl avocat Tudor Osoianu, în dosarul nr. 1-1028/18, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Vladimir ȚURCAN

Chișinău, 25 noiembrie 2019
DCC nr. 123
Dosarul nr. 129g/2019